

SKoKom do medijske pismenosti

Berbić Kolar, Emina; Bakota, Lidija; Brust Nemet, Maja; Levak, Tomislav

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2024**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:958449>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-30**



Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)



Emina Berbić Kolar
Lidija Bakota
Maja Brust Nemet
Tomislav Levak

SKoKom do medijske pismenosti



Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
**Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti**
OBRAZUJEMO (ZA) BUDUĆNOST



AGENCIJA ZA
ELEKTRONIČKE
MEDIJE

Osijek, 2024.

Emina Berbić Kolar
Lidija Bakota
Maja Brust Nemet
Tomislav Levak

SKoKom do medijske pismenosti



Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
**Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti**
OBRAZUJEMO (ZA) BUDUĆNOST



AGENCIJA ZA
ELEKTRONIČKE
MEDIJE

Osijek, 2024.

Izdavač

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Za izdavača

prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar

Autori

prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar

izv. prof. dr. sc. Lidija Bakota

izv. prof. dr. sc. Maja Brust Nemet

Tomislav Levak, univ. bacc.cult.

Recenzenti

prof. dr. sc. Vesnica Mlinarević, redovita profesorica u trajnom izboru

prof. dr. sc. Nihada Delibegović Džanić, redovita profesorica u trajnom zvanju

Lektura i korektura

izv. prof. dr. sc. Lidija Bakota

Grafička priprema

Siniša Vidić

Osijek, ožujak 2024.

Priručnik je financiran sredstvima Agencije za elektroničke medije



Suglasnost za izdavanje ovog sveučilišnog priručnika donio je Senat Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku na 6. sjednici u akademskoj godini 2023./2024. održanoj 27. ožujka 2024. godine pod brojem 5/24.

Publikacija je u otvorenom pristupu. Sadržaj je publikacije u cijelosti besplatno dostupan. Korisnici smiju kopirati i distribuirati materijal te mijenjati, preoblikovati ili prerađivati materijal sve dok citiraju izvornik na odgovarajući način.



ISBN 978-953-8371-24-0

Sadržaj

PREDGOVOR	5
UVOD	6
MEDIJI I KRITIČKO MIŠLJENJE	7
Radionica: Lažne i istinite vijesti	7
Radionica: Razlozi i načini širenja lažnih informacija	11
Radionica: Kritički razmišljam i predlažem nove ideje	13
Radionica: Svi smo mi različiti, ali imamo ista prava	16
MEĐUVRŠNJAČKA PODRŠKA	19
Radionica: Užitak čitanja svim osjetilima	19
Radionica: Hrvatske i strane riječi u medijskom okruženju	21
Radionica: Stereotipi i predrasude u medijima	26
KOMUNICIRAM S DRUGIMA OKO SEBE	31
Radionica: Nasilna i nenasilna komunikacija	31
Radionica: Predstavljam sebe drugima	33
Radionica: Prepoznajem vlastite govorne navike	35
Radionica: Negovorna (neverbalna) komunikacija	38
Radionica: Komunikacija slikovnim prikazima	41
MEDIJI I EMOCIJE	44
Radionica: Komunikacija pogledom i izrazom lica	44
Radionica: Što nam govore osjećajnici (emotikoni)?	47
Radionica: Odrastanje uz Sreću, Strah, Tugu, Ljutnju i Gadljivost	49

Predgovor

SKoKom do medijske pismenosti stručni je projekt Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Vrijednost je projekta 2.500,00 eura, a financiran je od strane Agencije za elektroničke medije u okviru Javnog poziva za sufinanciranje projekata na temu poticanja medijske pismenosti.

Projekt traje od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. Voditeljice su projekta prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar, izv. prof. dr. sc. Lidija Bakota i izv. prof. dr. sc. Maja Brust Nemet s Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti, dok su suradnici na projektu Tomislav Levak, predavač s Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku te Mirela Skelac, viša savjetnica za pedagoge i učitelje razredne nastave iz Agencije za odgoj i obrazovanje, podružnica Osijek.

Pred suvremenog su učitelja postavljeni novi zahtjevi koje je moguće ispuniti jedino cjeloživotnim osnaživanjem vlastitih kompetencija kako bi bili dostojni svoje profesije te kontinuirano pobuđivali duh slobodnog mišljenja i razvijali osjećaj osobne odgovornosti. Kompetencije učitelja razredne nastave o medijskoj pismenosti neophodne su zbog djetetove socijalizacije i komunikacije uz/i/s medijima.

U okviru projekta realizirane su sljedeće projektne aktivnosti: edukacije o medijskoj pismenosti za učitelje razredne nastave Osječko-baranjske županije (uz nekolicinu učiteljica Virovitičko-podravske županije) i izrada priručnika *SKoKom do medijske pismenosti*.

Da bi učitelji razredne nastave učenike mlađe školske dobi sustavnije pripremali za kritički odnos prema medijskim porukama, za razumijevanje utjecaja medija i njihovih poruka na sve članove društva, za odgovorno ponašanje u medijima, potrebno je jačati učiteljeve kompetencije budući da je na njima, uz roditelje, najveća odgovornost razvijanja medijske pismenosti djece. Jačanje učiteljevih kompetencija u području kulture i medija obuhvaćalo bi medijske aktivnosti iskustvenog učenja igrom kao preduvjeta za kritičko promišljanje o medijskim porukama i sadržajima prilagođenim djeci mlađe školske dobi. Odgovornost je na učiteljima da kod učenika osvijeste ulogu medija jačajući djetetove socijalne i komunikacijske kompetencije te ulogu medija u oblikovanju vlastitog identiteta.

Edukacija za 60 učitelja razredne nastave u Osječko-baranjskoj županiji (uz nazočnosti i nekolicine učiteljica Virovitičko-podravske županije) u trajanju od 15 sati održana je u trima ciklusima, 30. lipnja, 4. srpnja i 28. kolovoza 2023. na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti. Edukacija je organizirana u formi treninga za trenere za učitelje razredne nastave koji su ujedno i voditelji školskih stručnih aktiva i predstavnici svoje škole. Nakon edukacija učitelji bi na školskim stručnim aktivima proveli aktivnosti s članovima školskog stručnog aktiva te bi na taj način učitelji na području Osječko-baranjske županije bili osnaženi za provedbu radionica medijske pismenosti s učenicima mlađe školske dobi.

Predavači i voditelji radionica bili su: prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar, izv. prof. dr. sc. Lidija Bakota, izv. prof. dr. sc. Maja Brust Nemet, Tomislav Levak, predavač (AUKOS), mr. sc. Ella Rakovac Bekeš, doktorandica (I. Gimnazija Osijek), Nika Matančić (studentica AUKOS-a), Katarina Ćorković Matančić (OŠ Jagoda Truhelka, Osijek) i studenti 3. godine Integriranog prijediplomskog i diplomskog sveučilišnog Učiteljskog studija.

Priručnik *SKoKom do medijske pismenosti* sadrži 15 radionica medijske pismenosti tematski podijeljenih u četiri cjeline: *Mediji i kritičko mišljenje*, *Međuvršnjačka podrška*, *Komuniciram s drugima oko sebe* te *Mediji i emocije*. Učenike se upućuje na medijski odgovorno ponašanje i na jačanje vlastitih socijalnih i komunikacijskih kompetencija u medijskom okruženju.

Uvod

Suvremeno digitalno doba i (novo)medijsko okruženje na globalnoj razini donose brojne izazove, uz potencijalne i realne aktualne opasnosti i prijetnje. Značaj i utjecaj različitih vrsta medija, koji se mijenjaju i razvijaju iznimno velikom brzinom, u posljednjih je nekoliko godina postao veći i snažniji nego ikada prije. Pri tome dominiraju novi mediji (engl. *new media*) i novi novi mediji (engl. *new new media*), zasnovani na računalnoj i digitalnoj tehnologiji, koje primarno obilježavaju brzo širenje informacija – nažalost, često i nekontrolirano – zatim dvosmjerna komunikacija te činjenica da su korisnici postali istodobno i proizvođači i konzumenti medijskih sadržaja, odnosno tzv. prozumeri (engl. *prosumers*). Posljedica toga su, između ostaloga, i brojne neželjene i negativne pojave u medijima i javnosti, kao što su pojačana proizvodnja i diseminacija dezinformacija i srodnih netočnih, neistinitih ili nepouzdanih informacija, potom internetske prijevare, narušavanje privatnosti, računalne krađe identiteta i drugih.

U takvoj situaciji sve važniju ulogu u društvu zauzima potreba za kvalitetnim medijskim obrazovanjem, odnosno medijskim opismenjavanjem i razvojem kritičkoga mišljenja kod građana. Prema jednoj od najpoznatijih i najcitiranijih definicija pojam medijske pismenosti obuhvaća četiri segmenta: pristup medijima, analizu, vrednovanje i stvaranje medijskih sadržaja (Aufderheide, 1992). Uz informatičku pismenost ona se danas smatra jednim od ključnih oblika pismenosti u 21. stoljeću. Naime, medijska se pismenost pokazala učinkovitom u oblikovanju znanja o društvenim događajima, kao i razvoju kritičkog mišljenja (Huber, Borah i De Zúñiga, 2022). Također, medijska je pismenost potrebna ne samo za suradnju s medijima već i za suradnju s društvom posredstvom medija (Livingstone, 2018). Nažalost, prema zadnjem Indeksu medijske pismenosti (engl. *Media Literacy Index*), Hrvatska se i dalje nalazi na prilično niskoj poziciji u Europi – tek na 25. mjestu od ukupno 41 analizirane europske države (Open Society Institute – Sofia, 2023).

Kako bi građani postali medijski pismeni, potrebno je kvalitetno medijsko obrazovanje, odnosno kontinuirana provedba procesa kojim pojedinci postaju medijski pismeni. Drugim riječima, postaju sposobni kritički razumjeti prirodu, tehnike i utjecaje medijskih poruka i produkcija (MediaSmarts, 2023). Unatoč tome što, prema rezultatima više aktualnih istraživanja, djeca danas u sve ranijoj dobi pristupaju različitim oblicima medija i medijskih uređaja, ponajprije pametnim telefonima i računalima, u Hrvatskoj još uvijek nema sustavnoga poučavanja i obrađivanja sadržaja iz domene medijske pismenosti i kritičkoga mišljenja o medijskim sadržajima. Kako napominje Ciboci Perša (2023), medijsko se obrazovanje u Hrvatskoj i dalje u prvom redu provodi u nastavi Hrvatskoga jezika ili na satima razrednika. Premda su proteklih godina zabilježeni određeni pomaci i dalje najvažniju ulogu u medijskom opismenjavanju djece u osnovnim školama i dalje imaju učitelji razredne nastave i Hrvatskoga jezika (Ciboci Perša, 2023).

Stoga su se priprema i realizacija ovakve vrste priručnika, usmjerenoga na osiguravanje trajnijih materijala za edukaciju i jačanje kompetencija upravo učitelja razredne nastave, pokazali nužnim. Budući da su autori priručnika stručnjaci iz različitih područja – medija, komunikacija, pedagogije, hrvatskog jezika i književnosti i drugih – te da, uz teorijska znanja, priručnik sadrži i mnoge praktične primjere i kvalitetno razrađene interaktivne radionice na različite teme, on osigurava dostatne recenzirane materijale i sadržaje za kvalitetnu edukaciju iz područja medijske pismenosti i kritičkoga mišljenja te vrednovanja medijskih sadržaja.

MEDIJI I KRITIČKO MIŠLJENJE

Lažne i istinite vijesti

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ razvijati kritičko mišljenje o informacijama iz medija ■ razlikovati istinite od lažnih vijesti 	<ul style="list-style-type: none"> ■ razvija kritičko mišljenje ■ razlikuje lažne od istinite informacije

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ motivacija

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u skupini 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ hamer papir ■ flomasteri ■ mobitel ■ računalo ■ internet ■ predložak za mrežni ili izvanmrežni kviz

TRAJANJE: 90 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE

Lažne su vijesti oblici dezinformacija koje su namjerno i provjerljivo lažne te bi mogle obmanuti čitatelje. One su često izmišljene ili nezamislive, a cilj im je dovesti u zabludu, jačati određenu ideologiju, napadati ili diskreditirati druge (Allcott i Gentzkow, 2017, Tandoc, Lim i Ling, 2018). Uvriježen i globalno raširen izraz za navedene informacije i sadržaje su lažne vijesti (engl. fake news). U medijima i javnosti koristi se više različitih naziva za ovaj fenomen i njemu srodne pojave: dezinformacije, lažne informacije, misinformacije (pogrešne informacije), malinformacije (zlonamjerne informacije), informacijsko „zagađenje“, informacijski poremećaj i slično (Levak, Zekić Eberhard, 2022). U stručnim medijskim i komunikacijskim krugovima službeno je prihvaćen termin dezinformacija koji u tom kontekstu rabe i definiraju tijela Europske unije.

U radu s djecom mlađe školske dobi radionica o lažnim vijestima bit će usmjerena na medijsko opismenjavanje za razlikovanje lažnih od istinitih vijesti u medijima. Prikazat će se načini otkrivanja lažnih informacija uz pretraživanje provjerenih izvora.

1

Učenici pristupaju kvizu „Istina ili laž“ na QR kodu te procjenjuju istinitost tvrdnji o životinjama i njihovom načinu života. Cilj je kviza razlikovati lažne informacije od istinitih.

Umjesto pristupa kvizu na QR kodu, istinite i lažne tvrdnje o životinjama učenici mogu procjenjivati rješavanjem radnog lista (Prilog 1.).

Kahoot! kviz



2

Nakon kviza potaknite učenike na sudjelovanje u raspravi. Poticajna mogu biti pitanja:

1. Jesu li sve tvrdnje o životinjama zaista točne?
2. Gdje se mogu saznati najtočnije informacije o životinjama?
3. Kako možemo prepoznati neistinitu informaciju?

3

Komentirajte s učenicima savjete *International Federation of Library Associations and Institutions* kako prepoznati lažne vijesti (Prilog 2.).

Učenici odabiru novinsku vijest i procjenjuju je li istinita ili lažna koristeći se savjetima s plakata.

Izveštavaju jedni druge o svom radu.

4

Odaberite temu koja vas zanima i uz pomoć predloška na QR kodu *Kahoot! kviz* zajedno izradite kviz o istinitim i lažnim tvrdnjama u izvanmrežnoj ili mrežnoj prezentaciji.

Prilog 1. Istina ili laž

Kviz „Istina ili laž“

Tvrdnje:

1. Gliste imaju nešto zajedničko s dinosaurima.

Istina: gliste gutaju sitne kamenčiće kako bi samljele hranu u svojim tijelima. I neki su dinosauri to činili. Gliste su toliko male da su kamenja koja jedu zapravo sićušna poput zrnca pijeska, dok su dinosauri jeli krupnije kamenje.

2. Kraljevske se kobre ne bore, već se natječu u plesu.

Laž: kada se dva mužjaka kraljevske kobre posvađaju, mogu podići svoja tijela više od jednog metra od zemlje. Zatim omotaju svoja tijela međusobno i pokušavaju jedan drugoga spustiti na tlo. To često izgleda poput plesa.

3. Morska zvijezda zapravo nije riba.

Istina: morska zvijezda pripada obitelji bodljokožaca, ima pet krakova, živi u morima i oceanima.

4. Vilin konjic grize ljude.

Laž: vilin konjic ili vretenac je mesojed? Jede moljce, leptire i manje vretence, no ne grize ljude jer ne može probosti ljudsku kožu.

5. Žirafa je najviši sisavac na svijetu, ali su joj noge iznenađujuće kratke.

Laž: žirafa ima vrlo duge noge, otprilike oko 1,8 metra.

6. Kokoške ne mogu letjeti jer su previše bucimate.

Istina: kokoške mogu letjeti samo od 3 do 13 sekundi. Ipak, ove ptice mogu preletjeti preko ograde koje su visoke do 1,8 metra.

7. Kada se mužjaci gorile uzrujaju, počnu ispuštati miris.

Istina: žlijezde smještene u rukama muške gorile proizvode intenzivan i neugodan miris s kojim šalju jasnu poruku drugim gorilama da su zabrinuti ili uzbuđeni.

8. Vodnenkonj može izgorjeti ako se dugo izlaže suncu.

Laž: vodnenkonji većinu vremena provode u vodi. Tijekom sunčanja njihova koža stvara crvenu i masnu kremu koja djeluje kao zaštita od sunca i čuva vodnenkonja od opekline.

9. Slonovi se mogu prepoznati u zrcalu.

Istina: slonovi su samosvjesni što znači da prepoznaju svoj odraz u vodi, fotografiji ili zrcalu. Osim slonova to mogu i dupini, čimpanze i gorile.

10. Čivave su u rodu s vukovima.

Istina: čivave su u rodu s vukovima kao i svi drugi psi jer su nastali od vukova.



Prilog 2. Kako prepoznati lažne vijesti (*International Federation of Library Associations and Institutions, 2017*)

KAKO PREPOZNATI LAŽNE VIJESTI



RAZMISLI O IZVORU
Dobro prouči stranicu, istraži njezinu svrhu i podatke o kontaktu.



PROČITAJ SVE!
Senzacionalistički naslovi privlače klikove. O čemu je zapravo riječ?



PROVJERI AUTORA
Na brzinu provjeri autora! Može li mu se vjerovati i je li to stvarna osoba?



DODATNI IZVORI
Klikni na ponuđene linkove i dodatne izvore. Provjeri sadrže li informacije koje zaista podupiru vijest.



PROVJERI DATUM OBJAVE
Ako je nešto nedavno objavljeno, ne znači da je nova vijest.



JE LI TO ZAFRKANCIJA?
Ako je previše neobično i čudno, možda je šala. Istraži stranicu i autora da bi bio siguran.



OSVIJESTI SVOJE STAVOVE
Uzmi u obzir da bi tvoji stavovi mogli utjecati na prosudbu.



PITAJ STRUČNJAKE
Pitaj knjižničara ili provjeri informacije na *fact-checking* stranicama.

Prijevod: Hrvatsko knjižničarsko društvo

IFLA
International Federation of Library Associations and Institutions
www.ifla.org

Razlozi i načini širenja lažnih informacija

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ utvrditi koji su mogući razlozi i načini širenja netočnih i neistinitih informacija ■ prikazati potencijalne štetne posljedice širenja netočnih i neistinitih informacija 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ustanovljava moguće razloge i načine širenja netočnih i neistinitih informacija ■ usvaja znanja o potencijalnim štetnim posljedicama širenja netočnih i neistinitih informacija

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ motivacija ■ upravljanje sobom

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u skupini 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ mobitel ■ računalo ■ internet ■ bilježnica/bijeli papir i olovka

TRAJANJE: 45 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE

U suvremenim obrazovnim sustavima stručnjaci sve više preporučuju učenje igranjem računalnih igara koje se često naziva i gamifikacijom (engl. *gamification*). Posrijedi je termin koji je, kao i mnogi drugi originalno računalni termini, naglo prihvaćen i u Hrvatskoj. Stoga još nije dobio odgovarajući hrvatski izraz pa se koristi kao posuđenica iz engleskog jezika. Jedan od glavnih ciljeva korištenja gamifikacije je poboljšanje angažiranosti/učestalosti korisnika (Bušelić i Župan, 2018).

To je primjenjivo i na teme usko vezane uz suvremeno medijsko okruženje, kao što su i proizvodnja i širenje lažnih, netočnih i sumnjivih informacija u medijima i javnosti. Za ovu namjenu preporuča se besplatna edukativna *online* igra *Go Viral!* koju su osmislili i razvili znanstvenici sa Sveučilišta u Cambridgeu u suradnji s nizozemskom organizacijom DROG i britanskom Vladom. Inicijalni cilj bio je zaštita ljudi od dezinformacija vezanih uz tadašnju pandemiju COVID-19 (Dokler, 2021), ali je primjenjiva i na druge dezinformacijske sadržaje i informacije. Igra je dostupna na poveznici: <https://www.goviralgame.com/books/croatian/> i ima inačicu na hrvatskom jeziku koja se nalazi na QR kodu.

Igra je primarno usmjerena na učenike starije osnovnoškolske dobi, ali je primjenjiva i na mlađu osnovnoškolsku dob. Riječ je o relativno kratkoj računalnoj igri (u prosječnom trajanju od 10 do 15 minuta) čiji je cilj da igrač (u ovom slučaju – učenik) dobije što više „lajkova“ i pratitelja uz korištenje različitih manipulativnih alata koji su mu na raspolaganju. Tako će učenici usvojiti znanja koji su najčešći razlozi i načini širenja neistinitih i netočnih informacija te koje su moguće štetne posljedice takvih postupaka.

GO VIRAL!



1

Učenici individualno, ali sjedeći zajedno u razredu/skupini, pristupaju online igri Go Viral! posredstvom računala ili svojih pametnih mobilnih telefona. Cilj je igre da učenik odnosno igrač dobije što više „lajkova“ koristeći se različitim manipulativnim alatima koji su mu na raspolaganju.

2

Nakon što svi učenici odigraju *online* igru – za to im je u pravilu potrebno između 10 i 15 minuta - zatražite od njih da vam priopće svoje rezultate.

Istaknite učenike koji su na kraju dobili najmanje i najviše lajkova. Potaknite raspravu među učenicima pitanjem:

Što mislite tko je među njima pobjednik – onaj koji je prikupio najviše ili najmanje „lajkova“?

3

Nakon što učenici izraze i obrazlože svoja mišljenja, zatražite od onih koji su dobili najviše i najmanje „lajkova“ da objasne kako su to učinili.

Nakon toga učenicima otkrijte kako je pravi cilj igre upravo obrnut, odnosno da igrač/sudionik dobije što manje „lajkova“ jer je time zapravo smanjio širenje netočnih i neistinitih sadržaja.

4

Učenike zamolite da u svoje bilježnice ili na pripremljene papire napišu svoja mišljenja o tome koji su, po njima, načini i razlozi širenja netočnih, neistinitih i sumnjivih informacija te njihove potencijalne štetne posljedice.

Zajedno prokomentirajte što su zapisali i pojasnite im što je bilo točno, a što ne.

Kritički razmišljam i predlažem nove ideje

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ razlikovati različite vrste medija ■ poticati kritičko mišljenje o medijskim sadržajima 	<ul style="list-style-type: none"> ■ razlikuje različite vrste medija ■ kritički promišlja o medijskim sadržajima ■ predlaže rješenja za očuvanje okoliša

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ motivacija ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊😊 rad u skupini 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ hamer papir ■ flomasteri ■ predlošci s pitanjima i tvrdnjama za raspravu

TRAJANJE: 90 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE

Kritičko mišljenje jedna je od najvažnijih potreba društva u 21. stoljeću jer je kritičko mišljenje povezano s akademskim uspjehom, radnim uspjehom i kvalitetom života (Sisay, 2019, Murawski, 2014, Dwyer, Hogan i Stewart, 2014). Idealni kritički mislioci su: radoznali, fleksibilni, otvoreni, razboriti i marljivi u traženju relevantnih informacija. Primjenom kritičkog mišljenja u obrazovanju učenike se priprema da budu neovisni i promišljeni potrošači informacija koji će kreirati i vrednovati medijske poruke u svakodnevici (Vaughn, 2020).

1

Organizirajte i provedite s učenicima suradničku i kružnu metodu *World café* na temu *Razmišljam o medijskim porukama*. Podijelite učenike u skupine. Svaka skupina dobiva jedan od navedenih zadataka (Prilog 3.) o kojem će međusobno razgovarati, voditi bilješke, skice i/ili crteže.

2

Svakih 10 minuta skupine se izmjenjuju u smjeru kazaljke na satu. Skupine nastavljaju s radom tamo gdje je prethodna skupina stala. Napravite onoliko izmjena koliko je skupina.

3

Predstavnici skupina izvještavaju o radu skupine u kojoj se trenutno nalaze.

Razgovarajte s učenicima o doprinosu i osjećajima članova skupina tijekom sudjelovanja u radionici.

4

Dodatna aktivnost: Odaberite i provedite radionice o pozitivnim i negativnim utjecajima medija na djecu koristeći se priručnikom Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (2018). *Pozitivni i negativni medijski sadržaji*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije i Unicef.

Pozitivni i negativni medijski sadržaji



Prilog 3. Razmišljam o medijskim porukama

Razmišljam o medijskim porukama

Unutar skupine razgovarajte, vodite bilješke, skice i/ili crteže.

1. skupina: Razgovarajte što znate o tiskanim medijima?
2. skupina: Koje knjige čitam u slobodno vrijeme?
3. skupina: Što znate o radiju kao mediju?
4. skupina: Što znate o televiziji kao mediju?
5. skupina: Što znate o društvenim mrežama?
6. skupina: Koje filmove gledate? Zašto baš te?
7. skupina: Koje emisije najčešće gledate na televiziji?
8. skupina: Mislite li da su reklame uvijek istinite? Obrazložite svoje mišljenje.
9. skupina: Prisjetite se ženskih animiranih likova koji su bili uspješni u životu, hrabri i odvažni te su pomagali/spašavali druge. Kojih likova u animiranim filmovima ima više: muških ili ženskih? Što misliš da je razlog tomu?
10. skupina: Prisjetite se što više reklama koje ste uočili na plakatima u vašem mjestu stanovanja. O čemu govore? Što reklamiraju? Tko se nalazi na reklamnim plakatima? Jesu li podjednako zastupljene muške i ženske osobe? Što mislite da je razlog tomu?

Svi smo mi različiti, ali imamo ista prava

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ osvijestiti učenike o ljudskim pravima ■ osnažiti vlastiti identitet i samopouzdanje ■ poticati kritičko mišljenje o važnosti sličnosti i razlika 	<ul style="list-style-type: none"> ■ uočava sličnosti i razlike među učenicima ■ kritički promišlja o vlastitom identitetu i ljudskim pravima

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ motivacija ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u paru 	<ul style="list-style-type: none"> ■ hamer papir ■ flomasteri

TRAJANJE: 90 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE

Dijete kao najranjiviji član društva ima prava stečena rođenjem. Konvencija o pravima djeteta pravni je dokument koji osigurava prava preživljavanja, razvojna prava, zaštitna prava i prava sudjelovanja. Učitelji trebaju integrirati sadržaje o pravima djeteta u školske kurikulare kako bi učenicima omogućili optimalan razvoj te kompetencije da znaju i štite svoja i tuđa prava (Ujedinjeni narodi, 1989).

1

Neka svaki učenik odabere jednog učenika kojega najmanje poznaje. Pomoću predloška *Sličnosti i razlike* (Prilog 4.) pronalaze međusobne četiri sličnosti i četiri razlike.

2

Parovi izvještavaju po čemu su slični, a po čemu se razlikuju.

Pitajte učenike što im je bilo teže pronaći: sličnosti ili razlike? I što ih više raduje: sličnosti ili razlike sa svojim parom? Neka učenici objasni svoj odgovor.

3

Učenici se upoznaju s ilustriranom *Konvencijom o pravima djeteta* u kojoj svaki slikovni prikaz ima i svoj jezični opis. Konvencija je dostupna na QR kodu:

Zadatak je učenika pročitati tekst na kartici i pronaći svoga para koji ima slikovni prikaz pročitanoog teksta. Tekstualni prikaz o pravima djeteta pridružen ilustraciji stavljaju na vidno mjesto u razredu.

Ilustrirana Konvencija o pravima djeteta



4

U knjizi *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* Ivane Brlić Mažuranić učenici pronalaze koja su prava uskraćena šegrtu Hlapiću koristeći se ilustriranom *Konvencijom o pravima djeteta*. Knjiga je dostupna na QR kodu:

Čudnovate zgode šegrta Hlapića



Prilog 4. Sličnosti i razlike



MEĐUVRŠNJAČKA PODRŠKA

Užitak čitanja svim osjetilima

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ popularizirati čitanje u radu s djecom mlađe školske dobi koristeći se suvremenim medijima ■ poticati sva osjetila čitanjem digitalne slikovnice ■ kreirati inkluzivno razredno ozračje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ koristi se osjetilom vida, sluha, okusa, njuha i dodira ■ kreira i sudjeluje u dramsko-scenskom čitanju slikovnice ■ potiče uključivanje drugih učenika u dramsko-scenski prikaz

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ motivacija ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u paru ■ 😊😊😊 rad u skupini 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ računalo ■ mobiteli (aplikacija: zvukovi životinja i glazbenih instrumenata) ■ boce ■ prirodni materijali

TRAJANJE: 90 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE
<p>Asmus i sur. (2016) povelili su kvalitativno istraživanje o vršnjačkoj podršci koje je utvrdilo kako stjecanje izravnog iskustva tijekom interakcije s okolinom ima dugoročne preventivne učinke na učenike. Vršnjačka podrška učenicima s teškoćama omogućuje nošenje sa stresom i građenje učinkovitih strategija komunikacije s okolinom te pridonosi smanjenju osjećaja izoliranosti. Kvalitetna inkluzija pretpostavlja aktivno sudjelovanje učenika i učitelja te koordiniranost u akcijama, a kako bi se postigla usklađenost u akcijama, potrebno je graditi zajednički fokus pozornosti što pretpostavlja postojanje određene razine konsenzusa unutar sustava vrijednosti škole. Inkluzija je proces građenja primjerenih odnosa temeljenih na uvažavanju i priznavanju osobnih granica među učenicima i zaposlenicima (Velki i Romstein, 2018).</p>

1

Očitajte mobitelom QR kod na kojem se nalazi digitalna slikovnica: Javor, R. (2012). *Kako je šuma dobila most*. Zagreb: Udruga Kapibara.

Pročitajte u razredu slikovnicu. Učenici odabiru književni lik kojeg će predstavljati u zajedničkom razrednom čitanju digitalne slikovnice. Odredite tko će biti u ulozi pripovjedača.

Kako je šuma dobila most



2

Učenici osmišljavaju kojim će zvukovnim efektima predstaviti svog književnog lika (npr. izraditi instrument od prirodnih materijala (boce, kukuruza, kamenčića i sl.; potražiti na mobilnoj aplikaciji zvuk glasanja životinja ili glazbenog instrumenta).

Predložite kako „oživjeti“ i ostale dijelove slikovnice poticanjem osjetila mirisa, dodira, vida.

Primjer digitalnog čitanja slikovnice u izvedbi studenata Fakulteta za odgovorne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

3

Zajednički u razredu pročitajte digitalnu slikovnicu na način da se svaki književni lik „oživi“ zvukom izrađenog instrumenta ili upotrebom mobilne aplikacije. Čitanjem potaknite i ostala osjetila.

4

Nakon zajedničkog digitalnog čitanja slikovnice, razgovarajte s učenicima o pročitanome. Poticaj za razgovor mogu biti pitanja:

Što ti se u slikovnici sviđa, a što ne?

Jesi li do sada čitao/la slikovnicu na ovakav način?

Koji ti se lik najviše svidio i zašto?

Kako se osjećaš nakon čitanja slikovnice?



5

Dodatna aktivnost: Pronađite na internetu primjere digitalnih slikovnica. Osmislite zajedničko razredno čitanje digitalne slikovnice u kojem će sudjelovati različita osjetila.

Predstavite digitalno čitanje slikovnice u školskom okruženju ili društvenoj zajednici.

Hrvatske i strane riječi u medijskom okruženju

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ sudjelovati u projektnoj aktivnosti ■ istražiti prisutnost stranih riječi u svakodnevici i medijima ■ surađivati s vršnjacima 	<ul style="list-style-type: none"> ■ razlikuje hrvatske riječi od riječi stranog podrijetla ■ kritički prosuđuje o zastupljenosti stranih riječi u medijima

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ motivacija ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u skupini 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ kartice s riječima stranog podrijetla i kartice hrvatskih inačica riječi ■ računala i internet ■ dnevne novine i školski časopis ■ reklamni katalozi različitih trgovina

TRAJANJE: tjedan dana

POJMOVNO ODREĐENJE
<p>Rad na projektu sklop je aktivnosti u kojima jedno ili više djece proučava neku temu ili problem. Rad na projektu oblik je i integriranog kurikuluma u kojemu djeca prema vlastitim interesima i mogućnostima, u suradnji s drugom djecom i uz nenametljivu asistenciju učitelja, poduzimaju različite istraživačke i druge aktivnosti u kojima aktivno stječu iskustva i znanja te primjenjuju svoje vještine, donose odluke i uče preuzimati odgovornost (Slunjski, 2012).</p> <p>Projektnim istraživanjem stranih riječi u hrvatskim medijima djeca postaju svjesnija prisutnost stranih riječi u svakodnevnoj komunikaciji i u medijima. Vođeni smo mišlju jezikoslovca Stjepka Težaka (1999) da ne možemo spriječiti prodiranje riječi stranog podrijetla, no možemo postavljati granice.</p>

1

Priredite kartice s riječima stranog podrijetla (npr. anglizama) i kartice s hrvatskim inačicama navedenih riječi (Prilog 5.).

Kartice s anglicizmima postavite na ploču. Zadatak je učenika nasumice odabrati karticu s hrvatskom inačicom i pridružiti ju pripadajućem anglicizmu.

Razgovarajte što je zajedničko riječima u desnom i lijevom stupcu.

Potom učenici navode još neke primjere stranih riječi koje upotrebljavaju u svakodnevnoj komunikaciji. Za svaku stranu riječ neka pokušaju naći hrvatsku zamjenu.

2

Podijelite učenike u skupine prema dijelovima slagalice (Prilog 6.). Slagalica ima onoliko dijelova koliko je učenika u razrednom odjelu. Skupinu čine učenici koji imaju podudarne dijelove slagalice.

3

Najavite učenicima projektnu temu: Strane riječi u svakodnevnoj komunikaciji i medijima. Podijelite skupinama projektne zadatke. Rad na projektnoj aktivnosti učenici bilježe na radni list (Prilog 7.).

Projektni zadatci su:

1. skupina: Pogledajte jednu emisiju privatne i jednu državne televizijske kuće i zapišite strane riječi koje su upotrijebljene. Predložite njihove hrvatske inačice.

2. skupina: Odaberite i poslušajte radijsku emisiju te zabilježite strane riječi koje čujete. Riječi stranog podrijetla zamijenite hrvatskim inačicama.

3. skupina: Pregledajte pet reklamnih kataloga različitih trgovina i pronađite hrvatske proizvode koje imaju strani naziv. Zapišite ih. Riječi stranog podrijetla zamijenite hrvatskim inačicama.

4. skupina: Istražite i zapišite riječi njemačkog podrijetla (germanizme), talijanskog porijekla (talijanizme), turskog porijekla (turcizme), francuskog porijekla (galicizme) i mađarskog porijekla (hungarizme) u hrvatskom jeziku.

5. skupina: Pregledajte službenu mrežnu stranicu škole, pronađite i zapišite strane riječi. Riječi stranog podrijetla zamijenite hrvatskim inačicama.

6. skupina: Pronađite u jednim dnevnim novinama i jednom dječjem časopisu strane riječi. Zapišite ih. Riječi stranog podrijetla zamijenite hrvatskim inačicama.

4

Učenici izvještavaju o svome radu na projektnoj temi slijedeći upute:

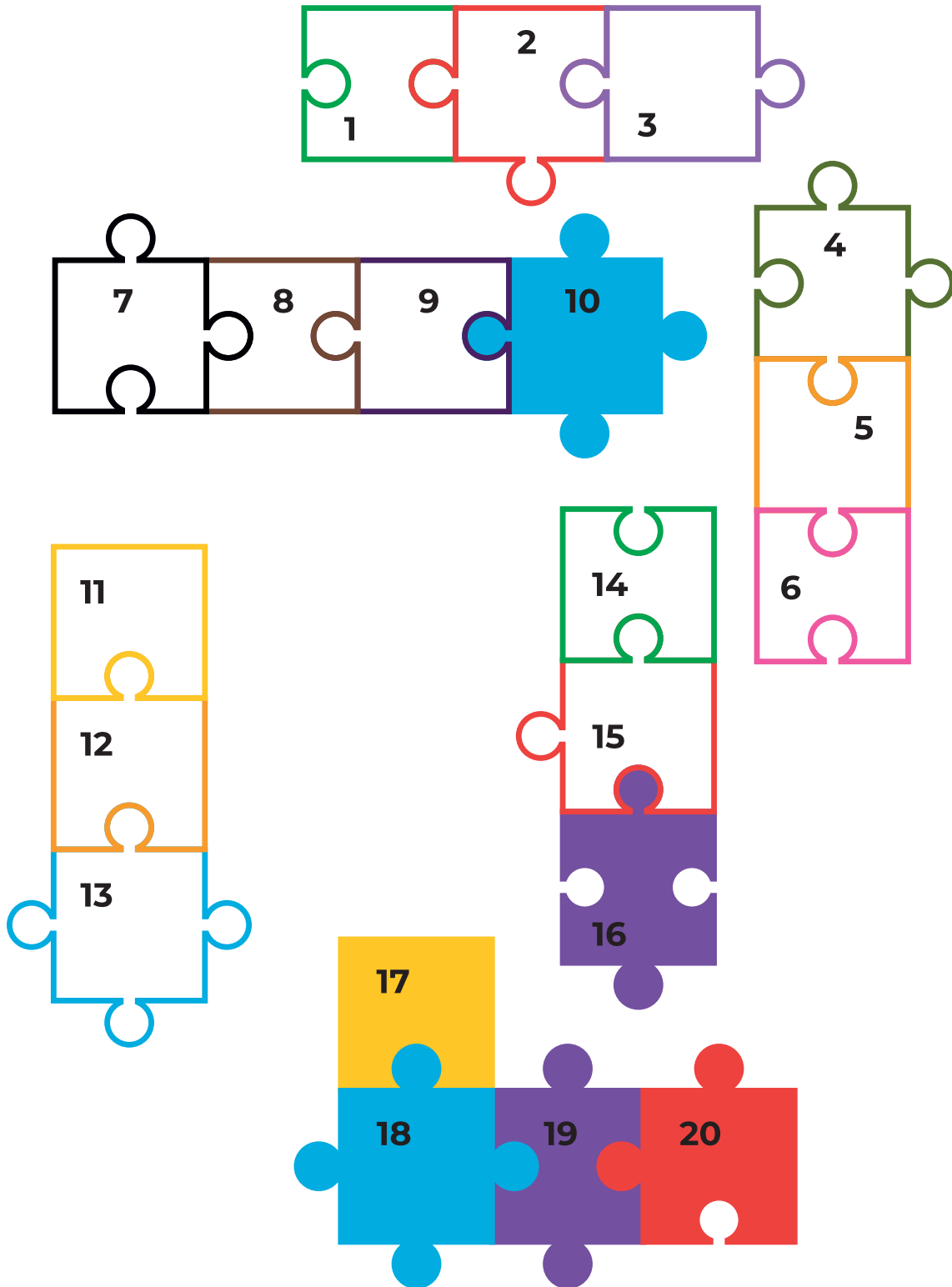
1. Koji je bio vaš projektni zadatak?
2. Na koji ste način podijelili uloge među sobom?
3. Što ste saznali istraživanjem?
4. Koje ste riječi stranoga porijekla mogli zamijeniti hrvatskim riječima?

Prilog 5. Kartice s riječima stranoga podrijetla i njihovim hrvatskim inačicama

bookmark	straničnik
breake	stanka ili pauza
bullying	vršnjačko nasilje
chat	čavrljanje ili ugodan razgovor
e-mail	elektronička pošta
event	dogadjaj / događanje
link	poveznica
shopping	kupnja
stage	pozornica
happy hour	vrijeme sniženja



Prilog 6. Slagalica za podjelu učenika u skupine



Prilog 7. Projektna aktivnost

Naslov projektne aktivnosti: _____

Članovi skupine:

Medij- uzorak istraživanja:

Hipoteza:

Rad u skupini

- Hrvatske riječi
- Riječi stranog podrijetla

Stereotipi i predrasude u medijima

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ razumjeti i prepoznati predrasude, stereotipe i diskriminaciju 	<ul style="list-style-type: none"> ■ razlikuje predrasude od stereotipa ■ uočava diskriminatorne radnje u medijima i svakodnevi

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ motivacija ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊😊 rad u skupini 😊😊 ■ 😊 individualni 	<ul style="list-style-type: none"> ■ fotografije¹ ■ računalo i projektor (videozapis) ■ olovka i papir

TRAJANJE: 90 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE

Predrasude su sudovi koji se unaprijed donose o kome, a na temelju otprije razvijenih stavova i uvjerenja o čitavoj grupi ljudi kojoj ta osoba pripada. One nastaju kad stereotipima dodamo određenu vrijednost. Predrasude mogu biti pozitivne ili negativne.

Stereotipi su pojednostavljena generalizacija o određenoj grupi, rasi ili spolu. Stereotipi nastaju na temelju stavova. Tijekom nastanka stereotipa informacije koje su istinite iskrivljuju se, generaliziraju i prilagođavaju određenim stavovima te se interpretiraju u skladu s njima.

Diskriminacija je neravnopravan tretman ljudi samo zato što pripadaju određenoj društvenoj kategoriji prema kojoj imamo razvijene predrasude. Može biti usmjerena protiv pojedinca ili grupe.

Samoispunjavajuće proročanstvo proces je u kojem osoba ima očekivanja od druge osobe te ta očekivanja svjesno ili nesvjesno utječu na njezino ponašanje prema toj osobi. Ta osoba osjeća naše signale i počinje se ponašati u skladu s našim očekivanjima čineći tako da se ta očekivanja pokažu istinitima (Domović, Brajković i Bouillet, 2021, 56).

¹ Fotografije: Monoid Photography (ustupljeno za objavu u priručniku *SKoKom do medijske pismenosti*)

1

Podijelite učenike u skupine. Svaki učenik dobiva svoj broj i sjeda za stol na kojem je napisan njegov broj (npr. ponavljaju se četiri broja ako su četiri skupine).

2

Svaka skupina dobiva jedan isječak fotografije (Prilog 8.). Ispod fotografije olujom ideja učenici zapisuju što vide na fotografiji.

Predstavnici skupine izvještavaju o radu skupine.

Pokažite učenicima cjelovite fotografije (Prilog 9.). Razgovarajte o obavljenom zadatku. U tome vam mogu pomoći pitanja:

1. Kakvu ste uputu dobili?
2. Jeste li zaista vidjeli ono što ste i zapisali?
3. Zašto su vaši zaključci samo djelomice bili točni?
4. Što je sve potrebno da bismo o nekome ili nečemu istinito govorili i mislili?

3

Uvodna aktivnost pokazala je da se na temelju površnih podataka istinite informacije iskrivljuju, generaliziraju i prilagođavaju određenim stavovima.

Objasnite učenicima što su stereotipi, predrasude, diskriminacija te samoispunjavajuće proročanstvo.

4

Učenici gledaju društveni eksperiment *Biste li zastali kada biste vidjeli malu djevojčicu na ulici?* Videozapis se nalazi na QR kodu.

Razgovarajte o pogledanome. Poticajna mogu biti pitanja:

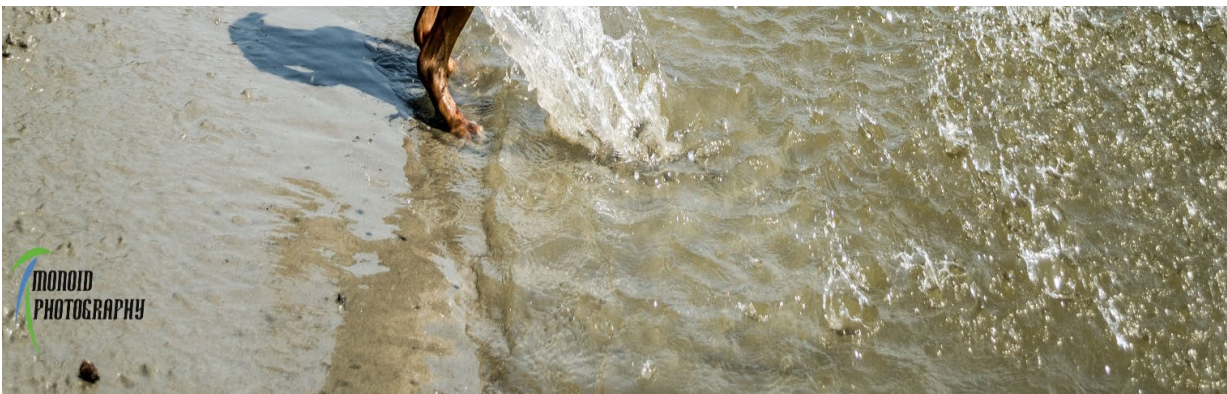
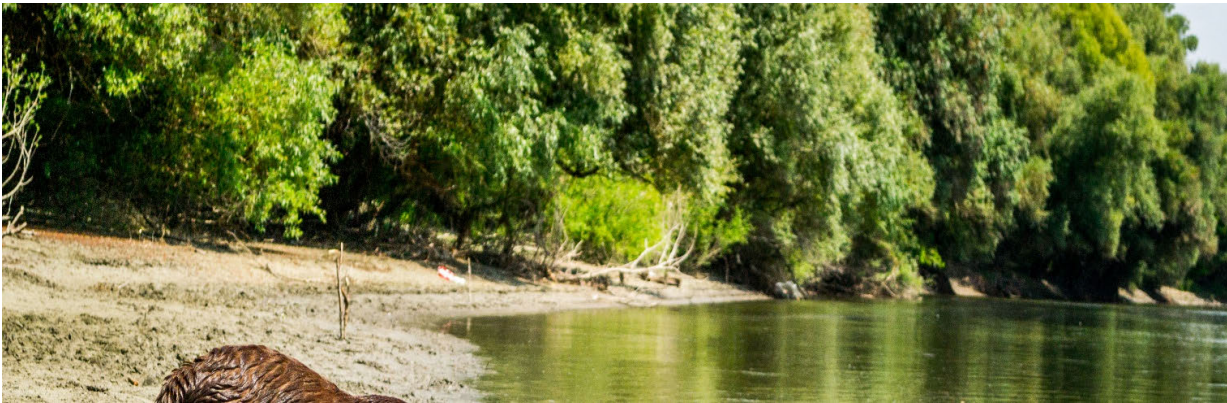
1. O čemu govori videozapis?
2. Koje ste oblike predrasuda ljudi i/ili diskriminacije uočili?
3. Na temelju viđenog navedite primjere predrasuda i stereotipa u medijima?
4. Koji su učenici najviše izloženi stereotipima i predrasudama?
5. Ako uočite da među vršnjacima postoje predrasude, na koji način možemo zaštititi takve učenike?
6. Jeste li nekada doživjeli neki oblik diskriminacije?

Would you stop if you saw this little girl on the street?





Prilog 8. Što je na fotografiji?



Prilog 9. Fotografije





KOMUNICIRAM S DRUGIMA OKO SEBE

Nasilna i nenasilna komunikacija

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ razlikovati nasilnu od nenasilne komunikacije u svakodnevnim situacijama i u medijima 	<ul style="list-style-type: none"> ■ prepoznaje JA- govor i TI- govor ■ preoblikuje JA- govor u TI- govor i obrnuto ■ kritički prosuđuje posljedice različitih vrsta komunikacije

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ motivacija ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u paru 	<ul style="list-style-type: none"> ■ računalo ■ mobiteli ili tableti ■ internet

TRAJANJE: 45 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE
<p>Nenasilna komunikacija preoblikovani je način na koji se izražavamo i čujemo druge. Naše riječi umjesto uobičajenih automatskih reakcija postaju svjesni odgovori čvrsto utemeljeni u svijesti o tome što opažamo, osjećamo i želimo. Usmjerava nas na iskreno i jasno izražavanje kao i obraćanje pozornosti na drugoga s poštovanjem i empatijom.</p> <p>JA-govor naziva se i <i>žirafskim govorom</i> jer je to govor srca, a žirafa ima veliko srce. TI- govor <i>zmijski je govor</i> jer je hladan i racionalan (Rosenberg, 2006).</p> <p>Važno je integrirati nenasilnu komunikaciju u obrazovanje za medijsku pismenost kako bi se ostvario jedan od ključnih ciljeva aktivnog građanstva, a to je jačanje demokratskih vrijednosti i društvenog sklada putem medija.</p>

1

Podijelite učenike u parove. Objasnite im zadatak. Jedan član para neka stisne šaku, a drugi član neka ju pokuša otvoriti.

Razgovarajte s učenicima o obavljenom zadatku.

Na koji način si otvorio/la šaku svome paru?

Jesi li mogao/la učiniti drugačije?

Jesi li zamolio/la svog para da otvori šaku?

2

Pogledajte s učenicima videozapis *Kako zboriti?* Govor zmije i govor žirafe (na QR kodu) koji navodi osobine Ja i Ti poruka.

Na temelju odgledanog videozapisa potaknite učenike na zaključke:

- Jezikom žirafe ili Ja-govorom iskazujemo svoja zapažanja, vrijednosti, osjećaje, potrebe i želje.
- Jezikom zmije ili Ti-govorom osuđujemo, zahtijevamo, poričemo odgovornost, okrivljujemo.

U drugom videozapisu *Tko to zbori?* na istoj poveznici učenici rješavaju kviz prepoznavanjem govora žirafe i govora zmije.

Kako zboriti?



3

Potaknite učenike na samoprocjenu vlastitih govornih navika pitanjima:

Koristiš li se češće govorom žirafe ili zmije u razgovoru s prijateljima?

Zašto je važno koristiti se govorom žirafe?

Kako se osjećaš kada osobe s kojima razgovaraš upotrebljavaju govor zmije?

4

Dodatna aktivnost: Učenici pronalaze medijske poruke (npr. u SMS porukama, Viberu i sl.) u kojima prepoznaju govor žirafe i govor zmije. Ti-poruke preoblikuju u Ja-poruke.

Predstavljam sebe drugima

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ međusobno se bolje upoznati ■ razvijati pozitivnu sliku o sebi i drugima 	<ul style="list-style-type: none"> ■ predstavlja sebe drugima ■ razvija osjećaj samopoštovanja i poštovanja drugih ■ sudjeluje u otvorenoj komunikaciji s vršnjacima

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u skupini 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ obiteljska fotografija ■ mobitel ■ računalo ■ internet

TRAJANJE: 45 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE

Samopoštovanje čovjek gradi odgovarajući na pitanja: Tko sam ja? Kakav sam ja? i Kolika je moja vrijednost? Pozitivni odgovori na postavljena pitanja utječu na razvoj čovjekova samopoštovanja. Osjećaj samopoštovanja utječe i na komunikacijske odnose. Što osoba ima više samopoštovanja, u komunikaciji s drugima je otvorenija, iskrenija i uspješnija (Miljković i sur., 2004, Miljković i Rijavec, 2004).

U radu s djecom mlađe školske dobi radionica predstavljanja sebe bit će usmjerena na djetetovo izdvajanje konkretnih osobina ličnosti. S porastom dobi, osobine će se ličnosti proširiti apstraktnijim kategorijama, poput ljubavnosti, suosjećanja, inteligencije i sl.

1

Učenici jedni drugima predstavljaju željenu fotografiju iz obiteljskoga albuma. Opisuju što fotografija prikazuje i navode zašto im je fotografija posebno važna.

2

Nakon provedene aktivnosti razgovarajte s učenicima jesu li se bolje upoznali, što su novo doznali jedni o drugima? Neka uoče u čemu su slični i/ili različiti.

3

Izradite razredni album.
Skenirajte QR kod i slijedite upute.

Canva
foto album



Prepoznajem vlastite govorne navike

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ uočiti vlastite govorne navike ■ razvijati pozitivnu sliku o sebi i drugima 	<ul style="list-style-type: none"> ■ prepoznaje vlastite govorne navike ■ prilagođava svoje govorenje komunikacijskoj situaciji i njezinim sudionicima ■ razvija pozitivnu sliku o sebi i drugima

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u skupini 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ kartice govornih navika ■ računalo ■ osobna fotografija u digitalnom obliku

TRAJANJE: 45 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE
<p>Sebe predstavljamo drugima izgledom, načinom odijevanja, frizurom, ponašanjem, govorom. Način govora čini govorni identitet osobe. Govorni se identitet otkriva izgovaranjem prve riječi i rečenice.</p> <p>Svojim govornim identitetom čovjek utječe na odnose s drugima. Hoćemo li lako, brzo i jednostavno sklapati poznanstva i prijateljstva, uvelike ovisi kako razgovaramo s drugima. Uočavanjem i prepoznavanjem tzv. "teških" govornih navika možemo ih početi mijenjati što će pridonijeti izgradnji boljih odnosa s drugima. (Miljković i Rijavec, 2002).</p> <p>Čovjekov se govorni identitet (način na koji govori) može mijenjati ovisno o raspoloženju, sudionicima razgovora, trenutnoj situaciji i sl.</p>

1

Učenici se upoznaju s različitim govornim identitetima koje određuju neku osobu (Prilog 10.). Učenik odabire govorni identitet koji ga najbolje određuje kao govornika u komunikaciji s drugima (prijateljima, obitelji, poznanicima). Ukratko objašnjava izbor govornog identiteta.

2

Razgovarajte s učenicima o provedenoj aktivnosti. Poticaj za razgovor mogu biti pitanja:

Jesi li lako prepoznao/la svoj govorni identitet?

Jesi li se prepozna/la samo u jednom ili više govornih identiteta?

Što misliš koji je razlog tomu?

3

U sljedećoj aktivnosti neka učenici stvore skupine koju će činiti članovi istih govornih identiteta. Uočite koliko je u razredu skupina govornih identiteta.

Razgovarajte utječu li govorne navike na sklapanje prijateljstava. Sklapamo li lakše prijateljstva s onima tko su nam slični ili različiti?

4

Načinite razredno stablo govornih navika

(<https://templates.office.com/hr-hr/obiteljsko-stablo-tm55579078>)

Stavite ga na vidno mjesto u razredu.

Mijenjajte ga prema potrebi.

Vrednujte uočene promjene.



Prilog 10. Govorni identitet²

Ja sam SVEZNALICA.

Znam odgovor na sve, bolje od drugih.
Često mi kažu da sam svakom loncu poklopac.

Ja sam NESTRPLJIVKO/NESTRPLJIVKA.

Površno slušam dok drugi govore.
To znači da često razmišljam o svačemu za vrijeme razgovora.

Ja sam BRBLJIVAC/BRBLJIVICA.

Pričam bilo što jer volim da me drugi slušaju.

Ja sam SRAMEŽLJIVAC/SRAMEŽLJIVICA.

Nerado sudjelujem u razgovoru s drugima.
Više volim kada drugi pričaju umjesto mene.

Ja sam HUMORIST/HUMORISTICA.

Volim se šaliti kada razgovaram s drugima.
Nekada mi kažu da sam zbog toga neozbiljan/neozbiljna.

Ja sam HVALISIVAC/HVALISAVKA.

U razgovoru najčešće govorim o sebi.
Volim se na hvaliti pred drugima.

Ja sam DOSADNJAKOVIĆ/DOSADNJAKOVIĆKA.

Dugo mogu pričati o nečemu što druge ne zanima.

² Lista govornih identiteta preuzeta je i prilagođena prema Miljković, D., Rijavec, M. (2002). *Komuniciranje u organizaciji*. Zagreb: IEP, Zagreb.

Negovorna (neverbalna) komunikacija

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ razvijati vještine negovorne (neverbalne) komunikacije ■ razumijevati negovorne (neverbalne) znakove 	<ul style="list-style-type: none"> ■ prepoznaje negovorne (neverbalne) znakove ■ određuje značenje negovornih (neverbalnih) znakova u svakodnevnoj komunikaciji i medijima ■ uočava suodnos govorne i negovorne komunikacije

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacijske kartice ■ računalo / projektor / filmsko platno ■ internet ■ papir, bojice

TRAJANJE: 90 minuta

POJMOVNO ODREĐNJE

Negovorna je komunikacija u ljudskoj povijesti starija od govorne. Ljudi su u početku komunicirali isključivo negovornim znakovima. Jezik je nastao kasnije.

Govor tijela čini prema nekim istraživanjima 55 % komunikacije i vrlo je bitan jer nas ljudi prvo vide, pa tek onda čuju. U svakodnevnoj čovjekovoj komunikaciji s drugima negovorni znakovi uvijek prate govorne. Govornim znacima najčešće prenosimo činjenice, a negovornim osjećaje (Dodd, 1998, Rijavec i Miljković 2002, Pease, 2002).

Neke su negovorne poruke lako prepoznatljive i jednoznačne, dok druge mogu izazvati nesporazume u komunikaciji.

1

Učenik nasumice odabire karticu i prenosi njezin sadržaj negovornom (neverbalnom) komunikacijom. (Prilog 11.). Ostali učenici odgonetavaju sadržaj poruke.

2

Pogledajte u razredu animirani film *Profesor Baltazar. Zvezdani kvartet*. Za vrijeme gledanja filma učenici trebaju uočiti ulogu glazbe, pokreta i zvukova u filmu.

Razgovarajte o pogledanom filmu. Poticajna mogu biti pitanja:

Na koji način likovi u filmu komuniciraju?

Koja je uloga glazbe u filmu?

Mogu li se ljudi sporazumijevati i glazbom? Objasni svoj odgovor.

3

Pogledajte u razredu još jedan animirani film o profesoru Baltazaru: *Rođendan*. Neka učenici uoče i prepoznaju negovorne (neverbalne) znakove u filmu, posebice one kojima je naznačena proslava rođendana.

Razgovarajte o pogledanom filmu i negovornim porukama.

4

Učenici zamišljaju i crtaju filmski prizor u kojem filmski lik prenosi poruku izrazom lica i pokretom tijela.

Nakon odrađene aktivnosti učenici predstavljaju jedni drugima svoje radove.

Prilog 11. Prijenos poruke negovornim (neverbalnim) znakovima³

Imam problema u rješavanju ovoga zadatka.

Uspješno sam obavio/la zadatak i sretan/a sam zbog toga.

Hladno mi je.

Dosadno mi je.

Nestrpljivo nekoga čekam.

Strah me je.

Drago mi je što te vidim!

Ljutim se na tebe!

Ništa ne znam!

³ Očekivani negovorni (neverbalni) pokreti: 1. olovka u ustima, naslonjeni dlanovi na glavu; 2. trljanje dlana o dlan; 3. trljanje ruku od tijelo; 4. zijevanje, premještanje na stolici; 5. nervozno hodanje amo-tamo, lupkanje prstima po stolu, igranje predmetom u ruci, treskanje noge; 6. uplašeni izraz lica, pognuta glava i savijen položaj tijela; 7. osmijeh i pružanje ruke na pozdrav; 8. namrštene obrve, mrk pogled, stisnute usne i šake; 9. slijeganje ramenima, ispružene ruke otvorenih dlanova (Bakota, 2010).

Komunikacija slikovnim prikazima

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ razvijati komunikacijske vještine posredstvom vizualnih poruka i znakova – piktograma ■ odrediti značenja piktograma ■ stvaralački se izražavati slikovnim prikazima 	<ul style="list-style-type: none"> ■ uočava komunikacijske vizualne znakove (piktograme) u svome okruženju ■ određuje značenja piktograma ■ stvaralački se izražava slikovnim prikazima

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni 	<ul style="list-style-type: none"> ■ kartice pisanih poruka ■ računalo ■ internet ■ papir, bojice

TRAJANJE: 45 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE
<p>Piktogram je (lat. pictus: naslikan + -gram) slika nekoga predmeta kao simbol određenoga pojma ili riječi. Piktogram se čita, tj. razumijeva doslovno, jer je on jednostavan slikovni znak (npr. grafički oblik drveta označava drvo) (Hrvatska enciklopedija, 2023).</p> <p>Piktograme susrećemo svakodnevno. Upotrebljavaju se kao slike prometnih znakova, znakova upozorenja ili zabrana, kao informativne poruke kojima se opisuje kakva radnja. Umjesto riječima poruku prenose slikovnim prikazom.</p>

1

Priredite slikovne prikaze (oznaka za muški i ženski toalet, mjesto za tuširanje na plaži, molim tišinu, blizina bolnice, autobusna stanica, plaža, pitka voda, restoran, mjesto za invalide, prenoćište (sobe), blizina vlaka).

Učenici promatraju i određuju značenje slikovnim prikazima.

Nakon provedene aktivnosti zaključite da je komunicirati moguće i bez riječi samo posredstvom vizualnih (slikovnih) prikaza.

2

Učenici samostalno stvaraju slikovne prikaze na temelju napisane poruke (Prilog 12.).

Nakon obavljenog zadatka predstavljaju radove jedni drugima.

3

Učenici crtaju svoj vizualni znak kojim će prenijeti poruku prijateljima u razredu.

Predstavljaju svoje uratke jedni drugima i tumače vizualne poruke.

Prilog 12. Prenesi poruku slikovnim prikazom

Ne gazi travu.

Zabranjeno telefoniranje.

Zabranjen ulazak sa sladoledom.

Kanta za smeće.

Sklizak pod.

Kanta za smeće.

Zabranjeno kupanje pasa.

Zabranjen ulazak psima.

Plaža za pse.

Zabranjeno skakanje u bazen.

Blizina škole.

Pješačka staza.

Biciklistička staza.

MEDIJI I EMOCIJE

Komunikacija pogledom i izrazom lica

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ prepoznati osjećaje sugovornika promatranjem izgleda lica (facijalne ekspresije) ■ uočiti značenje pogleda kao komunikacijskoga znaka ■ razvijati vještine negovorne komunikacije 	<ul style="list-style-type: none"> ■ uočava i prepoznaje osjećaje sugovornika za vrijeme komunikacije ■ uočava i prepoznaje značenje pogleda kao komunikacijskog znaka ■ stvaralački se izražava

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom ■ prilagodljivost

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u skupini ■ 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ fotografije ■ računalo / internet ■ papir, bojice

TRAJANJE: 45 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE

Komunikacija lišena emocija nije česta; komunicirajući s drugima čovjek izražava svoj odnos ne samo prema sadržaju izrečenoga nego i prema osobama s kojima stupa u komunikacijsku interakciju (Brajša, 1996). Izraz lica (facijalna ekspresija) vrlo je jasan i uočljiv komunikacijski znak. Njime najčešće iskazujemo osjećaje za vrijeme razgovora. Najčešće smo uspješni u prepoznavanju šest temeljnih osjećaja na licima drugih: iznenađenje, strah, ljutnja, gađenje, sreća i tuga (Dodd, 1998, Pintarić, 2002).

1

Učenici promatraju prvu fotografiju (Prilog 13.). Prvi učenik zapisuje na papir osjećaj koji prepoznaje na licu osobe na fotografiji. Presavija list papira tako da učenik pored njega ne vidi zapis. Drugi učenik potom zapisuje koji osjećaj prepoznaje na fotografiji. Presavija list papira i šalje trećem učeniku. Postupak ponovite onoliko puta koliko je učenika u razredu.

Pročitajte što ste zapisali. Uočite jesu li svi učenici prepoznali isti osjećaj? Koji?

Vježbu ponovite na isti način promatrajući ostale fotografije (Prilog 13.).

2

Učenici sudjeluju u igri Wordwall – EMOCIJE na QR kodu. Zadanu emociju pokazuju neverbalnim znakom.

Wordwall – EMOCIJE



3

Podijelite učenike u natjecateljske skupine. Zaigrajte igru Wordwall – Igra pamćenja – emocije na QR kodu i uočite kojim još izrazima lica možemo iskazati osjećaje.

Igra će učenicima pomoći u rješavanju idućeg zadatka.

Wordwall – Igra pamćenja – emocije



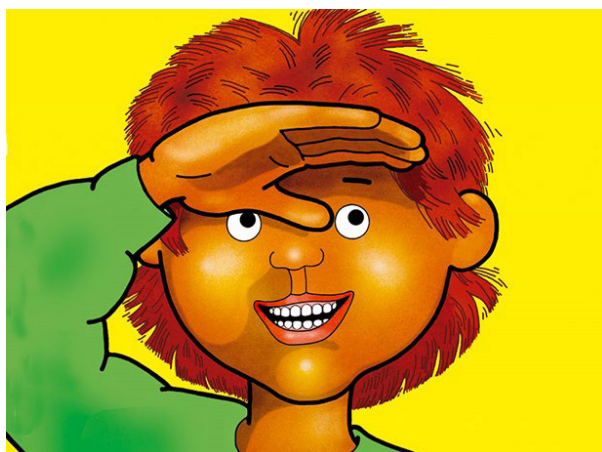
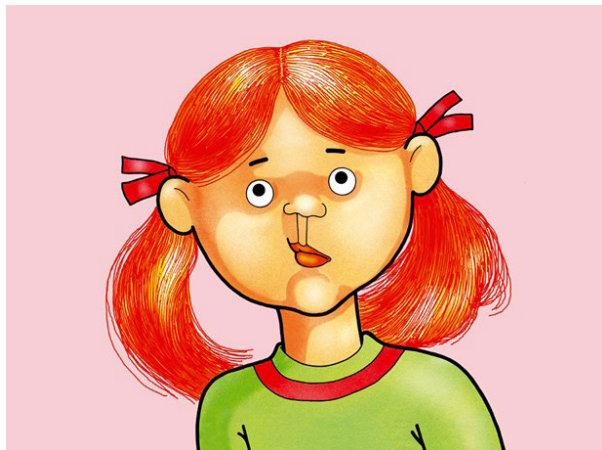
4

Učenici crtaju simbole (slikovne prikaze) kojim iskazuju kako se osjećaju kada su sretani, tužni, ljuti, iznenađeni.

Učenik odabiri jednu karticu i stavlja ju na svoju odjeću kako bi drugima prenio/la poruku kako se osjeća.

Razgovarajte međusobno o svojim osjećajima. Razveselite tužne, utješite nesretne, radujete se s radosnima...

Prilog 13. Prepoznavanje osjećaja izrazima lica⁴



⁴ Ida Didacta (2023). Dostupno na poveznici <http://www.idadidacta.hr/izrazi-lica-1-2-922> (15.12.2023.)

Što nam govore osjećajnici (emotikoni)?

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ prepoznati značenje osjećajnika (emotikona) u pisanoj komunikaciji (SMS, Chat, e-poruke) ■ upotrijebiti prihvatljive osjećajnike (emotikone) u pisanoj komunikaciji s obzirom na komunikacijsku situaciju i sugovornike ■ razvijati kulturu pisane komunikacije 	<ul style="list-style-type: none"> ■ izražava emocije prihvatljivim slikovnim prikazima u pisanoj komunikaciji

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u paru 	<ul style="list-style-type: none"> ■ prikaz osjećajnika (emotikona) ■ mobitel / računalo ■ papir i bojice

TRAJANJE: 45 minuta

POJMOVNO ODREĐENJE
<p>Emocije u komunikaciji s drugima najčešće izražavamo riječima i izgledom lica (facijalnom ekspresijom). Emocije mogu više ili manje utjecati na komunikaciju s drugima i na njezin ishod. Da bismo iskazali što osjećamo, u pisanoj komunikaciji riječima pridružujemo slikovne prikaze, tzv. osjećajnike (emotikone) (Čorić, Primorac i Leko, 2018). Osoba koja šalje poruku u ponuđenom medijskom izborniku osjećajnika (emotikona) bira onaj koji najbolje odgovara trenutnoj situaciji i komunikacijskom kontekstu. Da bi poruka bila komunikacijski prihvatljiva, važno je znati kojim se slikovnim priložima poželjno koristiti u slanju pisanih poruka.</p>

1

Pokažite učenicima prikaze emocija na mobilnom uređaju. Učenici promatraju slikovne prikaze osjećaja i određuju im značenje. Uočavaju koji osjećajnici (emotikoni) prenose pozitivne emocije a koji negativne.

2

Podijelite učenike u parove. Članovi para pišu jedan drugome poruku upotrebljavajući osim riječi i osjećajnike (emotikone). Razmjenjuju poruke i otkrivaju njezino značenje.

Razgovarajte o dobivenim porukama i njihovim značenjima. Uočite je li poruka jasnija ako se riječima dodaju slikovni prikazi. Pitajte učenike što misle koji je razlog tomu?

3

Zadatak je osmisliti vlastiti osjećajnik (emotikon) kojim će jasno prenijeti poruku ostalim učenicima.

Učenici predstavljaju svoje radove.

Odrastanje uz Sreću, Strah, Tugu, Ljutnju i Gadjivost

CILJ RADIONICE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> ■ uočiti važnost osjećaja u komunikaciji s drugima ■ razumjeti filmsku priču ■ prepoznati osjećaje filmskih likova ■ razvijati kritičko mišljenje ■ naučiti upravljati emocijama u svakodnevnoj komunikaciji 	<ul style="list-style-type: none"> ■ razumije filmsku priču ■ uočava osobine likova i njihove emocije ■ kritički promišlja o upravljanju emocija u komunikaciji s drugima

JEZIČNE DJELATNOSTI	SOCIJALNE KOMPETENCIJE
<ul style="list-style-type: none"> ■ slušanje ■ govorenje ■ čitanje ■ pisanje 	<ul style="list-style-type: none"> ■ komunikacija ■ upravljanje sobom

OBLICI RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<ul style="list-style-type: none"> ■ 😊 individualni ■ 😊😊 rad u skupini ■ 😊😊 	<ul style="list-style-type: none"> ■ računalo / projektor / platno / TV ■ papir, olovka, bojice ■ materijali za izradu lutaka

TRAJANJE: 4 sata

POJMOVNO ODREĐENJE
<p>O Filmu: iz Pixarovog studija dolazi fantastična priča o emocijama poznatog oskarovca Pete Doctera. <i>Izvrnuto Obrnuto</i> animirani je film koji nas vodi na najneobičnija mjesta unutar uma koja možete zamisliti. Svima je poznato da je odrastanje jedno teško putovanje pa tako i za Rajku, djevojčicu koja se s obitelji preselila u San Francisco gdje njezin otac započinje novi posao. Kao i svi mi, Rajka je vođena svojim emocijama, a to su Sreća, Strah, Tuga, Ljutnja i Gadjivost. Rajkine emocije žive u stožeru, kontrolnom centru njezinog uma odakle je svakodnevno savjetuju. Iako Rajka i njezine emocije pokušavaju održati stvari pozitivnima, balansiranje novog grada, škole i kuće nije baš jednostavno. Zavirite u najneobičnija mjesta unutar uma i otkrijte kako izgleda kad se sastanu Sreća, Strah, Tuga, Ljutnja i Gađenje (Markotić, 2016).</p>

1

Pogledajte s učenicima dugometražni animirani film *Izvrnuto Obrnuto*. Doznajte kako u ljudima žive osjećaji i što se događa kada se u umu susretnu Sreća, Tuga, Ljutnja i Gađenje.

2

Razgovarajte s učenicima o filmu *Izvrnuto Obrnuto*. Uočite:
Kako osjećaji upravljaju filmskim likovima?
Na koji način likovi u filmu osim riječima izražavaju svoje osjećaje?
Koje postupke likova opravdavaš, a koje ne? Objasni zašto.
Kojem si filmskom liku najviše sličan/a. Objasni svoj odgovor.
Čemu te je film naučio?

3

Zadatak je napisati u nekoliko rečenica preporuku za gledanje filma i obrazložiti zašto. Napisanu preporuku učenik može i ilustrirati.

4

Dodatna aktivnost: Izrada lutaka filmskih likova Sreće, Straha, Tuge, Ljutnje i Gadjivosti.
Osmišljavanje igrokaza o upravljanju emocijama s izrađenim lutkama.
Izvođenje igrokaza.

Popis literature:

- Allcott, H. i Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211-36. Dostupno na poveznici: <https://doi.org/10.1257/jep.31.2.211>
- Asmus, J. M., Carter, E. W., Moss, C. K., Biggs, E. E., Bolt, D. M., Born, T. L., Bottema-Beutel, K., Brock, M. E., Cattet, G. N., Cooney, M., Fesperman, E. S., Hochman, J. M., Huber, H. B., Lequia, J. L., Lyons, G. L., Vincent, L. B. i Weir, K. (2016). Efficacy and Social Validity of Peer Network Interventions for High School Students with Severe Disabilities. *American Journal of Intellectual and Developmental Disabilities*, 122(2), 118-137.
- Aufderheide, P. (1992). *Media Literacy. A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. Queenstown, Maryland: The Aspen Institute
- Bakota, L. (2010). *Komunikacijski model govornih vježbi u osnovnoj školi*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Brajša, P. (1996). *Umijeće razgovora*. Pula: C.A.S.H.
- Bušelić, V. i Župan K. (2018). Metode gamifikacije u online sustavima učenja programiranja – osobno iskustvo. *Polytechnic & Design*, Vol. 6, No. 4., 245-253.
- Ciboci Perša, L. (2023). Stavovi učitelja razredne nastave i Hrvatskog jezika prema medijskom obrazovanju u hrvatskim osnovnim školama. *Communication Management Review*, 8 (2023), 66-83.
- Čorić, N., Primorac, M. i Leko, O. (2018). Upotreba emojija u poslovnoj komunikaciji. *HUM*, 13(19), 250-268.
- Dodd, C. H. (1998). *Dynamics of Intercultural Communication*. Boston, Mass.: McGraw-Hill.
- Dokler, A. (2021). Go Viral! – edukativna online igra o dezinformacijama na hrvatskom. *Medijska pismenost.hr*, 10. rujna 2021. Dostupno na poveznici: <https://www.medijskapismenost.hr/go-viral-edukativna-online-igra-o-dezinformacijama-na-hrvatskom/> (17.12.2023.)
- Domović, V., Brajković, S. i Bouillet, D. (2021). *Unaprjeđivanje inkluzivnosti inicijalnog obrazovanja odgojitelja djece rane i predškolske dobi: kurikulum za edukatore sveučilišnih nastavnika*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku. Dostupno na poveznici: <https://www.unicef.org/croatia/media/6251/file/Kurikul%20za%20edukatore%20sveucilisnih%20nastavnika.pdf> (10.12.2023.)
- Dwyer, C.P., Hogan, M.J. i Stewart, I. (2014). An integrated critical thinking framework for the 21st century. *Thinking Skills and Creativity*, 12, 43-52. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2013.12.004>
- Hrvatska enciklopedija*. Dostupno na poveznici: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=48225> (10.12.2023.)
- Huber, B., Borah, P. i De Zúñiga, H. G. (2022). Taking corrective action when exposed to fake news: The role of fake news literacy. *Journal of Media Literacy Education*, 14(2), 1-14. Dostupno na poveznici: <https://doi.org/10.23860/JMLE-2022-14-2-1>
- Levak T. i Zekić Eberhard N. (2022). *Vodič za srebrne surfere – priručnik o internetu i društvenim mrežama za treću životnu dob*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije. Dostupno na poveznici: <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2022/05/brosura-Vodic-za-srebrne-surfere.pdf> (15.12.2023.)

- Livingstone, S. (2018) *Media literacy – everyone's favourite solution to the problems of regulation*, 8. svibnja 2018. Dostupno na poveznici: <https://blogs.lse.ac.uk/medialse/2018/05/08/media-literacy-everyones-favourite-solution-to-the-problems-of-regulation/> (12.12.2023.)
- Markotić, A. (2016). *Želite s djecom razgovarati o osjećajima? Zajedno pogledajte ovaj film.* Dostupno na poveznici <https://www.medijskapismenost.hr/zelite-s-razgovarati-o-osjecajima-prije-pogledajte-izvrnuto-obrnuto/> (5.8.2023.)
- MediaSmarts – Canada's Centre for Digital Media Literacy (2023). *What is Media Education?* Dostupno na poveznici: <https://mediasmarts.ca/digital-media-literacy/general-information/digital-media-literacy-fundamentals/what-media%2%A0education> (14.12.2023.)
- Millner Halls, K. (2015). *Animals: Can You Tell the Facts from the Fibs? (Lie Detector)*. London: Red Lemon Press.
- Miljković, D. i Rijavec, M. (2002). *Komuniciranje u organizaciji*. Zagreb: IEP.
- Miljković, D. i Rijavec, M. (2004). *Bolje biti vjetar nego list: psihologija dječjeg samopouzdanja*. Zagreb: IEP.
- Miljković, D. i sur. (2004). *Ovdje sam, slušam...Priručnik za edukaciju volontera u službi psihološke pomoći telefonom*. Zagreb: Savez udruga kriznih službi.
- Murawski, L. M. (2014). Critical thinking in the classroom... and beyond. *Journal of Learning in Higher Education*, 10(1), 25-30.
- Open Society Institute – Sofia (2023). *Media Literacy Index 2018: Common Sense Wanted*. Dostupno na poveznici: <https://osis.bg/wp-content/uploads/2023/06/MLI-report-in-English-22.06.pdf> (14.12.2023.)
- Pease, A. (2002). *Govor tijela. Kako misli drugih ljudi pročitati iz njihovih kretnji*. Zagreb: AGM.
- Pintarić, N. (2002). *Pragmemi u komunikaciji*. Zagreb: Zavod za lingvistiku filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Rosenberg, M. (2006). *Nenasilna komunikacija – jezik života*. Osijek: Centar za mir, nenasilje i ljudska prava.
- Sisay, Y. (2019). Preparatory school learners' level of critical thinking proficiency and its correlation with their academic achievement in Ethiopia: The missing ingredient. *English Language, Literature & Culture*, 4(2), 32. Dostupno na poveznici: <https://doi.org/10.11648/j.ellc.20190402.11>
- Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb: Profil.
- Tandoc Jr, E. C., Lim, Z. W. i Ling, R. (2018). Defining “fake news” A typology of scholarly definitions. *Digital Journalism*, 6(2), 137–153. Dostupno na poveznici: <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>
- Težak, S. (1999). *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni*. Zagreb: Tipex.
- Ujedinjeni narodi (1989). Konvencija o pravima djeteta. Dostupno na poveznici: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (10.8.2023.)
- Vaughn, L. (2020). *Applying Critical Thinking to Modern Media: Effective Reasoning about Claims in the New Media Landscape*. Ujedinjeno Kraljevstvo: Oxford University Press.
- Velki, T. i Romstein, K. (2018). *Priručnik za rad s učenicima s teškoćama u razvoju u srednjim školama*. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Bilješka o autorima:

Emina Berbić Kolar rođena je 1976. godine u Slavonskom Brodu. Diplomirala je 2000. godine na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (danas Filozofski fakultet) i stekla zvanje profesorice Hrvatskog jezika i književnosti. Magistrirala je 2006. godine s temom *Posavski govori u 20. st. Naglasak na govore sela uz grad Slavonski Brod*. U siječnju 2007. upisala je doktorski studij te je doktorirala 8. rujna 2009. s temom *Govori slavonskoga dijalekta brodskoga kraja*. U travnju 2011. godine imenovana je prodekanicom za stručne i razvojne poslove Učiteljskog fakulteta u Osijeku i voditeljicom dislociranoga studija u Slavonskom Brodu. U srpnju 2014. imenovana je prodekanicom za razvojne i stručne poslove Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti (2. mandat), a u listopadu 2018. prodekanicom za nastavu Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti. Od listopada 2022. izabrana je za dekanicu Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti na mandatno razdoblje od četiri godine. Usavršava se u zemlji i inozemstvu. Napisala je više od stotinu znanstvenih i stručnih radova te je suautorica pet knjiga. Istraživačica je na nekoliko europskih i domaćih akademskih i stručnih projekata.

Lidija Bakota rođena je 1974. u Osijeku gdje je završila osnovnu i srednju školu te studij Hrvatskoga jezika i književnosti na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (danas Filozofski fakultet). Od 2006. godine zaposlena je na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (danas Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti). Doktorirala je 2010. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na temu *Komunikacijski model govornih vježbi u osnovnoj školi*. Docenturu je stekla 2012. godine, a od 2021. do danas radi na radnom mjestu izvanredne profesorice i prodekanice za nastavu na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti. Njezin je znanstveni rad usmjeren i na proučavanje razvoja vještine čitanja djece mlađe školske dobi. Autorica je sveučilišnog udžbenika te urednica triju knjiga. Sudjelovala je na tridesetak međunarodnih znanstvenih skupova u Hrvatskoj, Poljskoj, Makedoniji, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Velikoj Britaniji te u organizaciji nekoliko znanstvenih skupova.

Maja Brust Nemet rođena je 1984. godine u Osijeku. Diplomirala je 2007. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i stekla zvanje profesorice pedagogije i hrvatskoga jezika i književnosti. Godine 2015. stekla je zvanje doktorice pedagogije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu obranivši temu *Socijalno-pedagoške kompetencije učitelja u sukonstrukciji kurikulumu kulture suvremene škole*. Od 2008. godine zaposlena je na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti kao asistentica, potom kao viša asistentica. Godine 2017. stječe zvanje docentice, a od 2023. do danas zaposlena je na radnom mjestu izvanredne profesorice i prodekanice za znanost. Znanstveni interes joj je u području opće pedagogije, profesionalnih kompetencija učitelja, upravljanja razredom i kulture škole. Aktivno je sudjelovala s radovima na više od trideset znanstvenih i stručnih međunarodnih konferencija, objavila je više od trideset znanstvenih radova i poglavlja u knjigama. Urednica je više zbornika radova, kao i suautorica znanstvene monografije.

Tomislav Levak rođen je 1975. godine u Osijeku. Zvanje magistra struke stekao je na Odjelu za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku na dva studijska smjera – Medijska kultura i Kulturalni menadžment. Od 1996. do 2015. godine radio je kao novinar više nacionalnih i regionalnih tiskanih medija, a ima iskustva i u radijskom, televizijskom i *online* novinarstvu. Upravo završava Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni doktorski studij Komunikologije na Doktorskoj školi Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Od 2015. radio je kao asistent na Odjelu za kulturologiju Sveučilišta u Osijeku, a od 2021. kao predavač na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, na Odsjeku za kulturu, medije i menadžment. Područja njegova znanstvenog interesa su: novi mediji, komunikologija, medijska pismenost, odnosi s medijima i javnošću, dezinformacije i lažne vijesti, javni nastup i drugo. Voditelj je i sudionik više međunarodnih i nacionalnih znanstvenih i stručnih projekata i aktivnosti te (su)autor više priručnika i edukativnih materijala s temom medija i medijske pismenosti. Sudjelovao je na tridesetak međunarodnih znanstvenih i stručnih konferencija i skupova te objavio dvadesetak znanstvenih radova i poglavlja u knjigama.

Iz recenzija...

Priručnik SKoKom do medijske pismenosti stručan je priručnik koji će zasigurno biti izvrsno metodičko pomagalo učiteljima razredne nastave za sustavnije pripremanje učenika razredne nastave za kritički odnos prema medijskim porukama, za razumijevanje utjecaja medija i njihovih poruka na sve članove društva, na njihovo razumijevanje i na odgovorno ponašanje u medijima. Priručnik pomaže učiteljima u jačanju vlastitih stručnih, pedagoških i socijalnih kompetencija što može doprinijeti razvijanju medijske pismenosti djece, ali i vlastitih medijskih kompetencija. Jačanje učiteljevih kompetencija u području Kulture i medija nastavnog predmeta Hrvatski jezik obuhvaća medijske aktivnosti iskustveno učenje kroz igru kao preduvjetima za kritičko promišljanje o medijskim porukama i sadržajima prilagođenim djeci mlađe školske dobi. Odgovornost je na učiteljima da kod učenika osvijeste ulogu medija jačajući djetetove socijalne i komunikacijske kompetencije te ulogu medija u oblikovanju vlastitog kulturnog identiteta. Stoga se priručnik preporučuje učiteljima razredne, ali i predmetne nastave koji žele implementirati predložene radionice u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima, posebice na satu Hrvatskog jezika i Satu razrednika, projektima, dodatnoj nastavi i izvannastavnim aktivnostima.

prof. dr. sc. Vesnica Mlinarević, redovita profesorica u trajnom izboru

Poticanje razvoja socijalnih kompetencija učitelja i učenika posebno je važno za medijsko opismenjavanje kako bi učenici i učitelji razvijali kritički odnos prema medijskim porukama, razumjeli utjecaj medija i njihovih poruka na sve članove društva te poticali odgovorno ponašanje u/i/s medijima. Silabus učiteljskih studija ne nude dovoljno metodičkih scenarija koji omogućavaju usvajanje kompetencija za život uz te nove medije ili s tim novim medijima. Stoga je ovaj priručnik izvrsno metodičko sredstvo koje će pomoći učiteljima razredne nastave, ali i drugim učiteljima i stručnim suradnicima u implementiranju medijskih sadržaja u nastavu, izvannastavne aktivnosti i projektne aktivnosti s ciljem medijskog opismenjavanja i jačanja socijalnih kompetencija neophodnih za snalaženje u medijskom prostoru. Predloženim aktivnostima potiče se interakcija među učenicima, a pri tome se koriste različita sredstva i pomagala. U svim radionicama naglasak je na računalu i medijskim sadržajima kako bi se učenici znali koristiti medijima, odnosno znali provjeravati primarne izvore vijesti, razlikovati lažne od istinitih vijesti, kritički promišljati, poštovati prava drugih osoba i ne činiti diskriminatorne radnje putem medija. Radioničkim aktivnostima potiče se nenasilna komunikacija, jača se samopoštovanje, sukreira govorni identitet te promišlja o negovornoj komunikaciji i emocijama. Predlažem ovaj metodički priručnik učiteljima razredne i predmetne nastave, kao i stručnim suradnicima pedagozima kako bi razvijali vlastite i učeničke kompetencije u svrhu poticanja učenikove socijalizacije i komunikacije u medijskom prostoru.

prof. dr. sc. Nihada Delibegović Džanić, redovita profesorica u trajnom zvanju